

PRIORITĂȚI PENTRU ROMÂNIA

CAMERA DE COMERȚ AMERICANĂ ÎN ROMÂNIA

Camera de Comerț Americană în România (AmCham România) mulțumește celor care au contribuit la realizarea ediției de față a documentului **Priorități pentru România:**

Editor Coordonator:

Laurențiu Dinu

Contributori externi:

- Valentin Lazea
- Vasile Pușcaș
- Dan Dungaciu
- Lucian Anghel
- Adrian Curaj
- Ion Toncea

Din partea membrilor AmCham România:

- Daniela Nemoianu
- Valeriu Binig
- Geta Diaconu
- Georgiana Coșoveanu
- Ciprian Goriță
- Carmen Neagu
- Violeta Ciurel

CAMERA DE COMERȚ AMERICANĂ ÎN ROMÂNIA

Str. Ion Câmpineanu nr. 11, București 1

Tel: 021 315 8694, 312 4834/ Fax: 021 312 4851

E-mail: amcham@amcham.ro

Website: www.amcham.ro

Priorități pentru România (2020)

Capitole

A.	Introducere	2
B.	Sistemul constituțional, statul de drept și echilibrul puterilor în stat	3
	1. Echilibrul instituțional și statul de drept	
	2. Construcția instituțională și reforma administrației publice	
C.	Politica externă în era interdependențelor globale	5
	1. Perspectiva geostrategică	
	2. Dimensiunea europeană a politicii naționale	
D.	Perspectiva macroeconomică	8
	1. Sustenabilitatea finanțelor publice	
	2. Finanțarea economiei și creșterea economică	
	3. Dezvoltarea economică	
E.	Perspectiva sectorială	12
	1. Tehnologia și inovația	
	2. Educația și capitalul uman	
	3. Agricultură și dezvoltarea rurală	
	4. Energia și mediul	
	5. Sănătatea	
F.	Perspectiva socială	19
	Sistemul de asigurări sociale	
G.	Concluzii	21

A. Introducere

Documentul **Priorități pentru România** se înscrie în seria demersurilor inițiate de Camera de Comerț Americană în România (AmCham România), prin care se propune orientarea dezbaterilor publice în perioada următoare spre teme prioritare pentru economie. Documentul se adresează celui mai înalt reprezentant al puterii executive, Președintelui României, și va fi supus atenției candidaților la această funcție, la debutul campaniei electorale din 2014.

Orizontul de timp vizat de recomandări este anul 2020. Principalele capitole ale analizei sunt: sistemul constituțional, statul de drept și echilibrul puterilor în stat, independența justiției și transparența decizională în administrație, politica externă în era interdependențelor globale, perspectiva macroeconomică, perspectiva sectorială și cea socială. Analiza ia în considerare contribuția esențială a acestora la potențarea creșterii economice, identifică principalele neajunsuri structurale și oferă direcții de acțiune pentru a rezolva subiectele prioritare în următorii cinci ani.

Una dintre concluziile fundamentale ale analizei este nevoia definirii unui proiect societal comprehensiv, care să definească modelul de dezvoltare al României pentru următoarea jumătate de secol.

B. Sistemul constituțional, statul de drept și echilibrul puterilor în stat

1. Echilibrul instituțional și statul de drept

... Context:

Constituția României prevede existența a trei puteri în stat, respectiv: legislativă, executivă și judecătorească. Asigurarea funcționării echilibrului puterilor în stat, în dinamica exercitării rolului specific fiecăreia, este parte a mandatului fundamental care izvorăște din Constituție. Funcționarea dinamică a acestui echilibru este în relație directă cu existența statului de drept, menținerea ordinii constituționale fiind o îndatorire primară a fiecărei puteri, în mandatul acordat de către cetățenii români.

Modul de funcționare al echilibrului dinamic dintre puteri determină fundamental calitatea actului de exercitare a puterii și este vital pentru predictibilitatea evoluțiilor mediului politic și economic intern. Într-o eră a interdependențelor globale, în care piețele financiare și investitorii, dar și guvernele acționează în funcție de evoluțiile anticipate și de asigurările oferite de un sistem politic intern eficace și stabil, funcționarea coerentă a principalelor puteri în stat este un bun public esențial pentru orice sistem democratic credibil.

Conform Art 1. alin. 3 din Constituția României, statul român este un stat de drept. Sprijinirea funcționării instituțiilor fundamentale, cum ar fi Curtea Constituțională¹, precum și eliminarea presiunilor asupra acestei instituții este un criteriu esențial pentru funcționarea statului de drept. Respectarea independenței puterilor în stat, inclusiv a celei judecătorești, asigurarea independenței acesteia, a protecției magistraților față de orice presiune politică, dar și a instituțiilor responsabile cu protecția acestor drepturi este fundamental necesară statului de drept.

>> Direcții de acțiune:

- a. Președinția României va menține în mod activ echidistanța față de principalii actori politici și va contribui efectiv la menținerea ordinii constituționale și a echilibrului puterilor în stat;
- b. Președinția și Guvernul sunt reprezentante ale puterii executive. Modul de îndeplinire a mandatelor ce revin fiecărei instituții trebuie să fie abordat de o manieră constructivă, generând astfel credibilitate și predictibilitate în actul de exercitare a puterii, cu proiecție externă adecvată a interesului național;

¹ Deși această instituție nu este parte a puterii judecătorești, rolul său de gardian al Constituției și al mecanismelor descrise în aceasta (precum separația puterilor în stat și echilibrul în exercitarea mandatului) o face să fie esențială pentru păstrarea și evoluția ordinii constituționale și a statului de drept. De aceea, este esențial ca instituția să fie implicată inclusiv în exercițiile de amendare a Constituției.

- c. Independența justiției este un aspect esențial pentru funcționarea sistemului constituțional și al statului de drept. Instituții precum Curtea Constituțională și componentele sistemului judiciar au un rol cheie în funcționarea statului de drept, la fel ca și respectarea deciziilor instanțelor inclusiv de către mediul politic și celelalte puteri ale statului.

2. Construcția instituțională și reforma administrației publice

... Context:

Numeroase analize **realizate atât de instituții internaționale cât și interne** arată un grad scăzut de capacitate administrativă la nivel național², în relație directă cu calitatea reglementărilor, birocratizarea excesivă și proceduri dificile și complexe pentru mediul de afaceri.

Deși reformarea administrației publice și întărirea capacității instituționale nu este o atribuție a Președintelui României, considerăm că amploarea fenomenului și impactul semnificativ asupra competitivității economice și a calității actelor puterii executive indică nevoia unei reforme a modelului administrativ teritorial la nivel național și al administrației publice, la nivel central și local. În acest sens este nevoie de sprijin la cel mai înalt nivel pentru construcție instituțională, reformă și modernizare.

>> Direcții de acțiune:

- a. Defnirea unor unități administrativ teritoriale care să poată genera economii de scop și scală în organizarea serviciilor publice;
- b. Reforma administrației publice la nivel național pentru a evita fragmentarea procesului decizional, reducerea costurilor aferente unui aparat administrativ numeros și eficiență în utilizarea resurselor umane;
- c. Dezvoltarea unui sistem coerent de gestiune a proprietății publice, astfel încât să permită implementarea unor proiecte cu relevanță națională și regională;
- d. Asigurarea independenței sistemului judiciar și consolidarea capacității administrative a acestuia;
- e. Creșterea transparenței în administrația publică, susținerea depolitizării mecanismelor de selecție, ca parte a procesului de reformă;
- f. Reducerea birocrăției pentru cetățeni și mediul de afaceri prin sprijinul acordat pentru simplificarea procesului și procedurilor de luare a deciziilor;
- g. Consolidarea capacității administrative a instituțiilor publice pentru coordonarea și implementarea politicilor europene;
- h. Stabilitatea cadrului legislativ care reglementează funcționarea administrației publice;
- i. Garantarea respectării deciziilor instanțelor de judecată și a deciziilor Curții Constituționale a României.

²Dintre aceste analize amintim http://www.sgg.gov.ro/docs/File/UPP/doc/rapoarte-finale-bm/etapa-I/08_Raport%20-%20cross-cutting%20issues.pdf

C. Politica externă a României în era interdependențelor globale

1. Dimensiunea geostrategică

... Context:

În prezent, politica externă a României se află în fața unor noi provocări, care nu sunt numai statale, ci provin din caracteristicile mediului internațional, primind impulsuri și din partea unor actori non-statali: piețe financiare internaționale, investitori strategici, organizații neguvernamentale internaționale etc. Configurarea intereselor strategice ale României în relație cu realitățile sistemului internațional contemporan înseamnă și conturarea unor priorități de politică externă în corelare cu dinamicile interdependenței globale complexe, reducerea vulnerabilităților statale, diminuarea exprimărilor asimetrice de putere, gestionarea interdependențelor economice dar și ale celor sociale, politice, culturale etc.

Lecția fundamentală a recente crize financiar-economice globale este că interdependența globală complexă este o realitate cotidiană de care nici un stat nu-și poate permite să nu țină seama. Promovarea unui rol activ și dinamic al României pe scena internațională, în noul context al interdependențelor globale, este condiționată de stabilitatea politică internă și instituții robuste și eficiente.

Ca urmare a evoluțiilor recente din regiune, România are o **poziție geostrategică de importanță sporită** și trebuie să fie percepută în continuare drept stat **stabil, coerent și predictibil**.

>> Direcții de acțiune:

- a. Marea Neagră devine, deopotrivă, resursă de securitate și resursă energetică, cu un potențial extraordinar care poate fi fructificat mai ales prin intermediul Parteneriatului Strategic cu SUA. Actuala conjunctură regională și internațională facilitează **construirea unui format diplomatic în care să fie incluse state de frontieră euroatlantică** (România, Polonia, statele baltice și Bulgaria), format complementar, cu atitudine articulată în interiorul Uniunii Europene și NATO;
- b. Din perspectivă **geoeconomică**, România are șansa pivotării spre un statut de **hub regional energetic**, fructificând astfel potențialul Mării Negre, dar și cel al Parteneriatului Strategic cu SUA (atragera de investiții în sectorul energetic);
- c. Dezvoltarea Strategiei Uniunii Europene pentru regiunea Dunării și punerea în practică a celor patru priorități conturate, denumite „piloni”: conectarea regiunii Dunării; protecția mediului în regiunea Dunării; asigurarea prosperității regiunii Dunării și consolidarea regiunii Dunării;
- d. Relația cu Republica Moldova și statele din vestul Balcanilor continuă să rămână una specială, impactul stabilității regionale fiind preluat la nivelul european. Aceste priorități vor fi promovate adecvat atât în cadrul instituțiilor europene cât și în cele euroatlantice.

2. Dimensiunea europeană a politicii naționale

... Context:

Finalitatea aderării la Uniunea Europeană reprezintă obținerea unui grad cât mai ridicat de convergență cu procesul integrării europene, cu economia și societatea europeană, nu doar o simplă asociere la o organizație regională. Iar capacitatea și determinarea țării de a performa în procesul integrării europene sunt în relație directă cu participarea României în (și nu doar la) politicile europene. Pentru aceasta, țara trebuie să-și stabilească clar **prioritățile strategice în politicile europene**.

România are încă mult de recuperat în ceea ce privește **pregătirea internă** pentru a face față calității de stat membru al Uniunii Europene. Țara noastră are nevoie de o **capacitate administrativă și instituțională** adecvată procesului integraționist contemporan și mai ales al celui viitor, atât la nivel european cât și global.

România va proceda urgent la definitivarea compatibilizării funcționale cu dezideratul participării și contribuției la intensificarea integrării europene, la crearea structurii interne adecvate includerii depline în procesul decizional european. Acestea vor contribui la conturarea profilului de țară contribuatoare la formularea politicilor europene și la aplicarea acestora cu beneficiu net pentru cetățenii români. Aceasta este o axă esențială a procesului de construcție instituțională și dezvoltare a capacității administrative.

Preluarea Președinției rotative a Consiliului Uniunii Europene de către România, în cel de-al doilea semestru al anului 2019, trebuie să fie corelată dinamicilor politicilor europene, dar și realităților instituționale interne.

Politicile europene sunt politici publice formulate la nivelul Uniunii Europene și aplicate de toate statele membre. Scopul lor este crearea **“bunurilor publice/comune europene”** spre uzul și beneficiul Uniunii Europene, al statelor membre și cetățenilor europeni. Fiecare stat membru contribuie la aceste politici europene în funcție de interesul propriu și de determinarea de a face din Uniunea Europeană o Uniune mai bună și mai competitivă. Pentru a corela nivelul declarativ al poziției de stat important al Uniunii Europene, România trebuie să dovedească un interes major în formularea și aplicarea politicilor europene, trebuie să dezvolte o politică europeană consistentă și sustenabilă.

>> Direcții de acțiune:

- a. Dezvoltarea capacității administrative a instituțiilor interne responsabile cu gestionarea politicilor europene și reprezentarea interesului național în cadrul Uniunii Europene;
- b. Asigurarea coerenței între strategia de dezvoltare a României (pe termen mediu și lung) și intervențiile finanțate din fonduri europene (transport, comunicații, energie, mediu, agricultură), mai ales din perspectiva unor dezvoltări sectoriale orientate către îmbunătățirea structurală a modelului de creștere economică, precum cercetare, inovare, educație, sănătate, integrarea tinerilor pe piața muncii;
- c. Sprijinirea inițiativelor europene care intenționează să reorganizeze politica energetică a Uniunii Europene, vizând o Uniune Europeană a Energiei (Piața Unică). Interesul țării noastre este să limiteze și să gestioneze sustenabil interdependențele în domeniul energiei, să consolideze capacitățile de interconectivitate, să diversifice resursele și să utilizeze cât

mai intens resursele neconvenționale, nepoluante și să crească eficiența energetică, fără însă a periclita securitatea energetică;

- d. Urmărirea convergenței reale ca precondiție pentru moneda unică europeană - convergența politicilor și a piețelor cu cele europene;
- e. Definirea unei ținte clare de aderare la moneda unică europeană, armonizarea politicilor interne cu acest deziderat și realizarea unui plan de acțiuni pentru atingerea obiectivului;
- f. Susținerea procesului de negociere a **Acordului transatlantic pentru comerț și investiții**, o integrare sporită a piețelor de pe cele două maluri ale Atlanticului. Avem convingerea că aceasta ar contribui la o adâncire a integrării economice între cele mai mari două blocuri comerciale ale lumii, respectiv Uniunea Europeană și SUA;
- g. Consolidarea rezultatelor ultimului val de extindere a Uniunii Europene este necesară, dar ușile UE trebuie menținute deschise pentru țările europene care aspiră la intrarea în procesul pentru integrare europeană. În acest context, România va coopera cu Comisia Europeană și cu alte state membre pentru sprijinirea realizării unei cât mai bune pregătiri a aderării statelor din Balcanii de Vest la Uniunea Europeană, dar și a îndeplinirii obiectivelor statelor din vecinătatea estică, recent semnate ale Acordului de asociere cu UE.

D. Perspectiva macroeconomică

1. Sustenabilitatea finanțelor publice

Păstrarea nivelului actual al datoriei publice și al indicatorilor macroeconomici esențiali

... Context:

Astăzi, România îndeplinește toate cele cinci criterii de convergență nominală de la Maastricht³, ceea ce constituie un avantaj pentru decidenții din Eurozonă, pentru instituțiile financiare internaționale, pentru agențiile de rating, piețele financiare și investitorii. Mai mult, România îndeplinește zece din cele unsprezece criterii macroeconomice din așa-numitul Scoreboard (Tabloul de bord), performanță ce ne situează înaintea Cehiei, Poloniei, Ungariei, dar și a Suediei și chiar a Lituaniei - stat care din 2015 va adopta moneda euro.

Din punct de vedere al datoriei publice, nivelul acesteia (39 % din PIB) este confortabil și mult mai bun decât al Italiei (133%), Spaniei (94%), Franței (93%), Marii Britanii (91%), Germaniei (78%) sau Olandei (73%), dacă ne raportăm doar la cele mai mari șase economii europene. Aceasta, împreună cu gradul înalt de independență energetică⁴, mixul echilibrat de producere a energiei și structura resurselor energetice, constituie cele mai mari atuuri economice ale țării.

>> Direcții de acțiune:

- a. Respectarea calendarului de atingere a Obiectivului Bugetar pe Termen Mediu (MTO), respectiv deficit de 1,4% din PIB în 2015 și păstrarea sa la un nivel similar;
- b. Acomodarea noilor cheltuieli bugetare prin restructurarea cheltuielilor neeficiente, implementarea reformelor structurale și printr-un sistem de taxare mai apropiat de cel european, orientat către creșterea veniturilor bugetare, și nu pe creșterea deficitului bugetar.

2. Finanțarea economiei și creșterea economică

Îmbunătățirea infrastructurii fizice și a capitalului uman, condiții esențiale ale creșterii sustenabile a PIB potențial

... Context:

Toți cei trei factori care contribuie la creșterea PIB potențial⁵ au cunoscut în ultimii ani o involuție. Astfel, Investițiile Străine Directe (ISD) au scăzut de la o medie anuală de 7,3 miliarde euro în 2004-2008 la o

medie anuală de 2,4 miliarde euro în 2009-2013. Participarea redusă a forței de muncă active pe piața muncii⁶, gradul mare de ocupare în agricultură⁷ și scăderea numărului populației active disponibile din cauza natalității reduse de după 1990 au determinat reducerea numărului de tineri care intră anual în piața muncii, de la 365.000 în perioada 2004-2008 la 250.000 în perioada 2009-2013.

În plus, productivitatea muncii este scăzută din cauza nivelului redus de educație al populației, cu numai 14% absolvenți de cursuri universitare, 41% educație secundară (liceală sau echivalent) și 45% educație de bază (primară)⁸. Fără o îmbunătățire semnificativă a tuturor acestor factori, România nu poate spera să genereze creștere economică, de manieră sustenabilă, cu 2% mai repede decât media UE, anual, pentru reducerea decalajelor existente într-un orizont de timp rezonabil.

Supradependența de activități cu valoare adăugată mică - aproape 70% din totalul locurilor de muncă din industrie sunt create în sectoare care generează valoare adăugată scăzută⁹. Peste 50% din locurile de muncă disponibile sunt generate de activități comerciale, structură similară cu economiile statelor membre, însă în economia națională acestea au o contribuție limitată la formarea PIB¹⁰, determinată de o productivitate a muncii semnificativ mai mică decât în economiile celorlalte state membre ale Uniunii Europene.

➔ Direcții de acțiune:

- a. Atragerea de resurse în economie, fără creșterea gradului public de îndatorare, în special prin creșterea atractivității țării pentru ISD și absorbția fondurilor europene (îndeosebi pentru proiecte de infrastructură), și orientarea structurii economice către activități cu valoare adăugată mare;
- b. Dezvoltarea pieței de capital prin continuarea privatizărilor companiilor existente și a unor companii noi, susținerea modificărilor legislației specifice și fiscale, care împiedică dezvoltarea pieței, stimularea cererii interne din partea investitorilor individuali, precum și instituționali (fonduri de pensii), pentru ca valoarea de tranzacționare pe Bursa de Valori București să depășească nivelul specific unei piețe de frontieră și să atingă performanțele unei piețe emergente;
- c. Stimularea natalității, menținerea în piața muncii a celor care au atins vârsta de pensionare, apți și dornici să muncească, atragerea selectivă a imigranților;
- d. Creșterea calității sistemului educațional și a nivelului educațional absolvit, precum și consolidarea programelor de educație continuă.

³ Criteriile de convergență nominală introduse prin Tratatul de la Maastricht se referă la rata inflației, rata dobânzii pentru titlurile de stat, variația cursului de schimb, nivelul deficitului bugetar, nivelul datoriei publice.

⁴ În 2012 gradul de dependență de importurile de energie a fost de doar 22,7% față de 53,4% media UE27.

⁵ Aceștia sunt: capitalul, forța de muncă, productivitatea totală a factorilor de producție.

⁶ În 2013, rata de participare a populației apte de muncă pentru grupa de vârstă 20-64 de ani a fost de 63,9%. În mediul rural avem rate de participare de 60,7% față de numai 58,7% în mediul urban. Diferența dintre rata medie de participare în România și media UE27 a fost de 4,6 la nivelul anului 2013.

⁷ 35% din forța de muncă disponibilă este ocupată în agricultură.

⁸ Statistici INS conform rezultatelor recensământului din anul 2011.

⁹ Aceste sectoare sunt cele în care gradul de prelucrare este scăzut, precum industria extractivă, procesare primară, manufacturare primară, utilități.

¹⁰ Contribuția acestor sectoare la formarea PIB în 2013 a fost de doar 11%.

Creșterea convergenței nominale și a convergenței reale, în vederea adoptării cu succes a monedei Euro

... Context:

Chiar dacă România îndeplinește, temporar, toate cele cinci criterii de la Maastricht, criteriul de inflație este mereu în pericol de a nu fi îndeplinit, din cauza modului în care (nu) se fac ajustările prețurilor administrate, precum și datorită ponderii mari în coșul de consum a produselor alimentare, supuse capriciilor climatice. În plus, în materia convergenței reale, performanțele României nu sunt încurajatoare, având un PIB/locuitor la paritatea puterii de cumpărare de numai 53% din media UE28, o pondere disproporționat de mare a agriculturii în PIB (6-7%), o energointensivitate de 2,5 ori mai mare (un consum de energie de 2,5 ori mai mare pe unitatea de produs) decât media Uniunii Europene, o pondere mare a populației ocupate în activități generatoare de valoare adăugată mică etc.

>> Direcții de acțiune:

- a. Respectarea calendarului de majorare a prețurilor administrate și coerență în implementarea sa pentru a face realistă ținta aderării la Eurozonă;
- b. Gestionarea sistemului de subvenții guvernamentale în sensul încurajării eficienței energetice și a reducerii emisiilor de gaze cu efect de seră;
- c. Definitivarea implementării cadastrului și stimularea comasării terenurilor agricole în vederea creșterii productivității muncii în agricultură;
- d. Dezvoltarea infrastructurilor de bază (electricitate, gaz, apă, canalizare, acces la internet și telefonie) din mediul rural pentru a permite diversificarea economiei spre activități non-agricole;
- e. Dezvoltarea infrastructurii necesare agriculturii (irigații, depozitare, transport), dezvoltarea lanțurilor de valoare și a piețelor agricole, precum și a agriculturii ecologice.

Crearea cadrului legislativ pentru finanțarea transparentă a partidelor politice

... Context:

Legislația actuală în materia finanțării partidelor politice prevede un plafon maxim anual de venituri pentru o formațiune politică. Astfel sunt create premisele pentru finanțări netransparente între mediul privat și cel politic, cu consecințe negative asupra gradului de colectare a impozitelor și taxelor. Problema este agravată de modificarea constituțională din anul 2003 care a condus la creșterea numărului de scrutine într-un anumit interval de timp. Modificarea constituțională a condus la separarea ciclurilor electorale pentru președintele republicii și alegerile parlamentare¹¹, la care s-a adăugat obligativitatea organizării de alegeri pentru Parlamentul European, odată cu statutul de stat membru al Uniunii Europene.

¹¹ Celelalte categorii la care se face referire sunt aleșii locali și membrii Parlamentului României.

>> Direcții de acțiune:

- a. Modificarea legislației naționale privind formațiunile politice în sensul creșterii transparenței modului de finanțare și înființarea unei autorități independente cu atribuții în acest sens;
- b. Verificarea transparenței a modului de finanțare a formațiunilor politice;
- c. Revenirea, o dată cu proiectata modificare a Constituției, la concomitența alegerilor prezidențiale cu cele parlamentare.

3. Dezvoltarea economică

... Context:

Scopul procesului de creștere economică este crearea de valoare într-o economie și gestionarea acesteia într-o manieră adecvată pentru a-l stimula în continuare și a-l face sustenabil.

Dezvoltarea economică este procesul prin care resursele aflate la dispoziția unei societăți sunt utilizate pentru creșterea calității vieții membrilor respectivei societăți.

Experiența recentă demonstrează o concentrare semnificativă a abordărilor de politici publice și a resurselor către procesul creșterii economice, în detrimentul celui de dezvoltare. Implicația acestei preferințe este proliferarea discrepanțelor în societate, ceea ce generează tensiuni și limitează coeziunea socială.

>> Direcții de acțiune:

- a. Orientarea pe patru domenii esențiale în creșterea calității vieții, respectiv: educație, sănătate, mediu și cultură;
- b. Încurajarea procesului de cercetare și concentrarea acestuia pe rezolvarea problemelor societale;
- c. Creșterea accesului la educație și îmbunătățirea structurii specializărilor absolvenților sistemului educațional în corelație cu modelul de creștere economică a țării;
- d. Creșterea accesului la servicii medicale și îmbunătățirea calității actului medical;
- e. Creșterea calității mediului ambiant, gestionarea sustenabilă a resurselor naturale și alinierea politicilor sectoriale către acest scop;
- f. Dezvoltarea culturii și identității naționale și a elementelor componente (de exemplu, patrimoniul), acestea reprezentând resurse fundamentale pentru existența națiunii. Aceste resurse pot fi utilizate inclusiv pentru dezvoltarea unor activități economice, pot contribui la bunăstarea colectivă și la proiecția în exterior a României.

E. Perspectiva sectorială

1. Tehnologia și inovația

☰ Context:

Potrivit **Raportului Global al Competitivității 2014-2015**, România nu are încă o competitivitate bazată pe inovare și nici nu se află în tranziția către competitivitatea bazată pe eficiență.

România investește de 19 ori mai puțini euro per capita în cercetare-dezvoltare față de media Uniunii Europene. Majoritatea cheltuielilor pentru cercetare-dezvoltare sunt publice, iar sectorul public de cercetare-dezvoltare este nereformat, caracterizat de fragmentare, legături firave cu mediul de afaceri și piață, și de mecanisme ineficiente de monitorizare și evaluare a performanței. Corelat cu nivelul scăzut de alocare a resurselor, lipsa de performanță a activităților de cercetare-dezvoltare determină o contribuție modestă la creșterea economică.

Politicile de cercetare-dezvoltare-inovare au fost abordate de manieră sectorială deoarece prioritatea decidenților publici a fost reformarea sectorului public de cercetare-dezvoltare și nu proliferarea inovării în administrație, economie, mediul privat și societate.

În ciuda acestor probleme structurale există concentrări tematice în care cercetarea românească este competitivă¹², totuși legăturile neconsolidate cu economia reală fac ca aceste cercetări să nu fie valorificate în economie.

Dezvoltarea infrastructurilor pan-europene de cercetare pe teritoriul României este esențială pentru dezvoltarea sectorului cercetare-dezvoltare-inovare, a contribuției sale la formarea PIB și a creșterii competitivității. România găzduiește infrastructura pan-europeană de cercetare ELI-NP (Extreme Light Infrastructure – Nuclear Physics) și își propune finanțarea unui alte structuri pan-europene de cercetare: Centrul Danubius.

⇒ Direcții de acțiune:

- a. Reforma sectorului public de cercetare-dezvoltare și orientarea societății către inovare devin o prioritate națională în formularea politicilor publice. Inovarea în orice domeniu sectorial conduce la creșterea valorii adăugate și la productivitatea muncii;
- b. **Asigurarea unui nivel de finanțare adecvat** prin stimularea consensului național privind ținta alocărilor publice pentru sectorul cercetare-dezvoltare-inovare până la 1% din PIB și încurajarea mediului privat de a crește cheltuielile pentru acesta;
- c. **Operaționalizarea** unui organism interministerial **pentru asigurarea cadrului adecvat de coordonare a politicilor de inovare**;
- d. **Reformarea sectorului public de cercetare-dezvoltare-inovare** prin reorganizarea institutelor în jurul priorităților (smart) pentru atingerea masei critice, stimularea cercetării universitare

¹² Analizele la nivel european arată avantaje comparative ale cercetării românești în domeniile tehnice, precum tehnologia materialelor, nanotehnologiile, inginerie, sectorul automobilelor și aeronauticii, TIC, medicină, agricultură și mediu.

prin crearea unui flux de finanțare dedicat, orientarea preponderentă a finanțării publice către inovare și a tematicilor de cercetare către problemele societale;

- e. **Dezvoltarea "Laser Valley"** pentru creșterea impactului în economia reală al ELI-NP prin crearea unei viziuni, mobilizarea investițiilor în domeniile conexe și a dezvoltării infrastructurilor necesare în regiune;
- f. **Susținerea adoptării noilor valori tehnologice** prin politici publice adecvate care presupun utilizarea integrată a resurselor și colaborarea între mediul academic, cercetare și mediul de afaceri.

2. Educația și capitalul uman

... Context:

Analiza structurală a economiei românești denotă din perspectivă cantitativă o reducere a populației apte de muncă pe fondul evoluțiilor demografice defavorabile, a procesului de migrație și a accentuării mobilității forței de muncă. Din perspectivă calitativă, se poate observa că marea majoritate a populației are educație primară și secundară, cu doar 14% absolvenți de studii universitare. Calitatea actului educațional se depreciază și corelarea dintre programa școlară și nevoile pieței muncii este redusă.

Există discrepanțe importante în accesul la educație și calitatea actului educațional și a infrastructurii fizice între regiunile de dezvoltare și între mediul rural și urban. Instrumentele de monitorizare a performanței sistemului pun accent pe măsurători cantitative și nu pe calitatea actului educațional. Lipsa unui sistem de standarde de cost în sistemul educațional face dificilă cuantificarea eficienței acestuia. Pentru profesori este necesar un sistem de management al resurselor umane care să ofere opțiuni clare de evoluție în carieră și stimulente pentru dezvoltarea continuă.

Este dificil de demonstrat atractivitatea investiției în educație într-o economie și în comunități dominate de activități cu valoare adăugată mică, deoarece câștigul suplimentar oferit de investiția în educație este marginal. Soluția pentru această problemă este orientarea sistemului educațional către rezultate și cooperarea mai bună cu mediul de afaceri.

>> Direcții de acțiune:

- a. Îmbunătățirea calității infrastructurilor fizice, a dotării acestora, precum și a accesului la instituțiile educaționale. Pentru aceasta există resurse disponibile din fonduri europene și pot fi definite programe naționale dedicate acestui scop;
- b. Creșterea calității actului educațional, orientarea către prevenția abandonului școlar și cooperarea cu structurile economiei reale pentru definirea unor opțiuni de carieră;
- c. Introducerea unui model de evaluare a performanțelor sistemului orientat către creșterea calității actului educațional, inclusiv prin utilizarea noilor tehnologii începând cu învățământul pre-universitar;
- d. Dezvoltarea sistemelor de educație complementare, care să contribuie la educația continuă și la dezvoltarea competențelor necesare pieței muncii;
- e. Deschiderea pieței cadrelor didactice și a cercetătorilor în sensul creșterii mobilității acestora și a internaționalizării universităților.

3. Agricultură și dezvoltarea rurală

Trecerea forței de muncă din agricultura de subzistență, cu productivitate foarte slabă, în sfera agriculturii ecologice, serviciilor și a micii industrii

... Context:

Cea mai mare provocare structurală pentru România, în drumul său spre modernizare, o constituie reorientarea unei treimi din forța de muncă care actualmente își desfășoară activitatea în mediul rural în activități de subzistență, spre activități cu valoare adăugată mai mare, respectiv agricultura ecologică, servicii, utilități și mica industrie (de pildă prelucrare). Nici o țară europeană nu mai are, precum România, aproape o treime din forța de muncă ocupată în mediul rural. Contribuția agriculturii la formarea PIB este aproximativ de 7%, de trei ori mai mare decât media UE27. Productivitatea muncii din sectorul agricol reprezintă mai puțin de un sfert din productivitatea medie a muncii în economia națională și un sfert față de productivitatea medie a sectorului în UE27¹³.

Structura drepturilor de utilizare a terenurilor denotă o polarizare semnificativă pe de o parte, iar pe de altă parte o fragmentare a proprietății comparativ cu media suprafețelor lucrate de entități similare din Uniunea Europeană. Fragmentarea suprafețelor agricole și subcapitalizarea fermelor sunt cauze esențiale ale performanței slabe a sectorului. Aproape 93% din ferme sunt de mici dimensiuni. Deși fermele medii și mari reprezintă doar 7% din total, ele gestionează aproximativ 70% din suprafața agricolă. Lipsa cadastrului, situația juridică și drepturile de proprietate incerte reprezintă piedici importante în calea comasării suprafețelor agricole.

În mediul rural lipsește infrastructura necesară desfășurării unor activități non-agricole (rețea de gaze, apă, canalizare etc.). Este esențial ca finanțarea lucrărilor de infrastructură să se facă din fonduri locale.

>> Direcții de acțiune:

- a. Demararea unor ample lucrări de infrastructură (gaze, apă, canalizare, drumuri, irigații, facilități de depozitare a producției agricole); aceasta va permite crearea de locuri de muncă în mediul rural prin diversificarea economiei către activități non-agricole și crearea de locuri de muncă salariate și fiscalizate pentru această forță de muncă disponibilă;
- b. Creșterea rolului agriculturii ecologice, domeniu ce merită o atenție specială pentru că reprezintă o activitate cu valoare adăugată mai mare decât agricultura tradițională și poate oferi oportunități de ocupare în mediul rural;
- c. Finalizarea în toată țara a lucrărilor de cadastru cu fonduri de la buget și clarificarea situației juridice a terenurilor și a drepturilor de proprietate;
- d. Dezvoltarea de microîntreprinderi pentru prelucrarea produselor agricole cât mai aproape de locul producției, în vederea stimulării forței de muncă în mediul rural.

¹³ Calcule proprii pe baza datelor Eurostat.

4. Energia, resurse naturale și mediul

... Context:

Din perspectiva politicii energetice, România dispune de o combinație de oportunități și vulnerabilități care impune o politică energetică echilibrată și o strategie de adaptare la noul context. Dependența energetică mai redusă trebuie analizată în contextul dominat în special de: proveniența gazului natural de import dintr-o singură sursă, limitările tranzitului de produse petroliere prin strâmtoarea Bosfor, poziția geostrategică în afara principalelor direcții de circulație a hidrocarburilor dinspre est spre centrul Uniunii Europene. Pe fundalul unor tensiuni crescute în regiune, cu implicații directe asupra infrastructurii de transport al energiei primare, România este obligată să se bazeze pe resursele energetice proprii identificate și de perspectivă, pentru a asigura tranziția către un rol de pol de stabilitate și eventual exportator de energie în zonă.

Situația din domeniul gazelor naturale impune definirea unei foi de parcurs în sector, care să armonizeze interesele investitorilor privind noile proiecte de investiții cu cele ale producătorilor existenți, furnizorilor, distribuitorilor, consumatorilor, dar și cu cele publice. Toate aceste elemente trebuie analizate în contextul complex caracterizat în special de: evoluțiile geopolitice din zonă și cele la nivel global, accesul la gazul de import și interesul pentru gazele neconvenționale la nivelul Uniunii Europene, obligația deschiderii pieței de gaze din România pentru comerț trans-frontalier și eliminării tarifelor reglementate la consumatorii finali, perspectivele descoperirii și exploatării de hidrocarburi în platoul continental al Mării Negre. Abordarea geostrategică a României în dimensiunea sa regională va trebui să ia în considerare facilitarea integrării Republicii Moldova în piața internă de energie a Uniunii Europene.

România trebuie să echilibreze balanța intereselor investitorilor în exploatarea resurselor naturale disponibile, cu exigențele legislației europene și naționale în materia protecției mediului, prevederile Tratatului de Aderare la Uniunea Europeană și dezideratele de creare a locurilor de muncă. Acest deziderat trebuie considerat în contextul obiectivului de restructurare a modelului de creștere economică în sensul orientării către activități cu valoare adăugată mare.

Deși aparent România are o situație favorabilă în ceea ce privește îndeplinirea obiectivelor Agendei UE 2020 în domeniul combaterii schimbărilor climatice, în profunzime este necesară o reajustare importantă, în special în domeniul infrastructurii de transport al energiei.

România se pregătește pentru cuplarea regională a piețelor de electricitate, care va genera o presiune concurențială suplimentară pentru unii producători de electricitate activi pe piața națională. Deschiderea pieței spot pentru actorii din Europa Centrală poate crește presiunea concurențială pentru actorii prezenți în piață, inclusiv pentru cei publici.

În materia politicii de mediu prioritățile naționale sunt definite în concordanță cu prevederile europene și situația națională. Obligațiile în domeniul protecției mediului asumate prin Tratatul de Aderare sunt imperative.

>> Direcții de acțiune:

În ceea ce privește politica energetică și a resurselor naturale, prioritățile sunt:

- a. Definirea rolului statului în noul context al sectorului energetic, reforma și consolidarea capacității administrative pentru îndeplinirea acestui rol într-o manieră credibilă și predictibilă. Elaborarea, adoptarea prin consens politic și implementarea strategiei energetice, integrate cu viziunea dezvoltării pe termen mediu și lung și evoluția modelului de creștere economică;
- b. Elaborarea și implementarea unei foi de parcurs pentru sectorul gazelor naturale conform considerentelor de mai sus;
- c. Consolidarea instituțională și îmbunătățirea cadrului legal de reglementare pentru exploatarea economică a unor resurse energetice noi și aplicațiile economice ale acestora, dar și pentru definirea și proiectarea interesului național în Uniunea Europeană, pentru afirmarea mai pregnantă a rolului României într-o zonă de mare instabilitate geopolitică. O dimensiune importantă în acest sens o are asigurarea securității energetice naționale și a Republicii Moldova, precum și integrarea acesteia în piața de energie a Uniunii Europene. În acest context, participarea mai activă la dialogul privind abordarea Uniunii Europene față de: resursele de hidrocarburi neconvenționale, definirea de noi rute de tranzit trans-frontalier a hidrocarburilor în sud-estul Europei;
- d. Echilibrarea intereselor consumatorilor de energie și ale investitorilor în sectorul energiilor regenerabile, în contextul urmăririi îndeplinirii obiectivelor Agendei UE 2020 legate de combaterea schimbărilor climatice și menținerii României ca destinație de investiții credibilă;
- e. Restructurarea sectorului energetic național în contextul deschiderii pieței spot de electricitate pentru operatorii din alte țări; amendarea legislației primare în domeniul energiei electrice, care să permită tranzacționarea acesteia și în afara platformelor centralizate;
- f. Implementarea legislației necesare promovării eficienței energetice în concordanță cu cerințele legislației europene; sprijinirea de către administrația centrală a definirii și adoptării de concepte energetice locale la nivelul municipalităților, care să fie subiectul unor consensuri politice locale, urmate de sprijin pentru finanțare și implementare;
- g. Suplimentarea alocării de fonduri structurale (și de alte fonduri publice) pentru investițiile în transformarea rețelelor de transport al energiei în rețele inteligente adaptate provocărilor prezente.

În domeniul politicii de mediu prioritățile vizează în special:

- a. **Conservarea resurselor naturale**, în special a fondului forestier, în contextul defrișărilor și a procesului de retrocedare a proprietății. Este fundamental pentru România să își asigure securitatea pe termen lung a fondului forestier, acesta reprezentând nu numai un pilon important pentru creșterea economică, dar și un element cheie pentru menținerea echilibrului climatic și a biodiversității;
- b. Acordarea unei atenții sporite măsurilor de prevenire a inundațiilor, secetei, eroziunii costiere și alunecărilor de teren cu care România s-a confruntat în ultimii ani, datorită provocărilor generate de schimbările climatice și de riscurile naturale sau determinate de intervenția umană;
- c. Alocarea de resurse financiare semnificative pentru asigurarea unei infrastructuri adecvate atât în domeniul gestionării apelor (alimentărilor cu apă și canalizărilor, inclusiv epurării apelor uzate ale localităților), cât și în domeniul gestionării deșeurilor (colectare separată, tratare, reciclare, depozitare), pentru a îndeplini cerințele de mediu ale Uniunii Europene. Managementul apei și al deșeurilor sunt domenii pentru care s-au agreat perioade de tranziție, dar procesul de implementare a măsurilor ce se impun este lent.

5. Sănătatea

... Context:

Sănătatea trebuie să fie o preocupare centrală în contextul eforturilor întreprinse de țara noastră pentru creșterea calității vieții cetățenilor și rezolvarea problemelor structurale ale economiei. Conform unui studiu realizat de Institutul de Prognoză Economică în anul 2011, economia românească pierdea în jur de 18,6 miliarde euro (15% din PIB-ul anului 2010), din cauza stării de sănătate precare a populației¹⁴. Studiul¹⁵ a concluzionat că o stare de sănătate a populației la nivelul mediei Uniunii Europene, s-ar traduce într-o creștere de 6,7 miliarde euro a PIB (6% din PIB-ul anului 2010).

Starea de sănătate are implicații profunde asupra calității vieții românilor, productivității și speranței de viață, asupra tendințelor demografice ale României, astfel că țara noastră nu mai poate amâna derularea unei reforme structurale la toate nivelele sistemului de sănătate: finanțare, cadru legislativ, acces echitabil la servicii medicale de calitate, tratamente și dispozitive medicale, personal medical calificat și suficient, educație, management și capacitate administrativă.

Deviza europeană **Sănătatea este bunăstare** trebuie să fie un obiectiv și pentru decidenții români, cu atât mai mult cu cât în România se impun eforturi susținute pentru a recupera decalajele față de restul statelor membre ale Uniunii Europene în ce privește principalii indicatori de sănătate.

Sănătatea nu este un cost, ci o investiție în viitorul națiunii și în calitatea vieții cetățenilor români. Accesul la servicii de sănătate de calitate și la cele mai noi tratamente vor contribui pe de o parte la reducerea emigrării, inclusiv a personalului medical, și pe de altă parte, la asigurarea unei prezențe solide a sectorului privat implicat în domeniul sănătății, aspect care la rândul său este benefic pentru economia românească și pentru cetățenii români. Mai mult, în contextul turbulențelor regionale în plan geopolitic, sănătatea și o mai bună gestionare a bolilor transmisibile are o importanță strategică din punct de vedere al apărării și siguranței naționale.

Există **discrepanțe semnificative în accesul la servicii de sănătate** moderne, tratamente și dispozitive inovative între regiunile țării, precum și între mediul urban și rural. Această situație afectează semnificativ accesul cetățenilor la servicii medicale, calitatea serviciilor în domeniu și eficiența utilizării resurselor publice. Adoptarea la nivel național a abordării europene privind reducerea discrepanțelor regionale în dezvoltare, permite la nivelul sectorului dezvoltarea de infrastructuri regionale de sănătate care să balanseze imperativul eficienței utilizării resurselor publice și accesului la servicii medicale de sănătate pentru toți cetățenii.

O alocare bugetară relativ scăzută comparativ cu nivelul Uniunii Europene, corelată cu lipsa unui mecanism coerent de finanțare a serviciilor medicale pe fondul disfuncționalităților din sistemul public de asigurări și a lipsei complementarităților dintre sistemul public de asigurări și cel privat, reprezintă principalele cauze ale problemelor de finanțare cu care se confruntă sistemul de sănătate.

¹⁴ Estimarea era făcută utilizând indicatorul DALY (disability-adjusted life years – is a measure of overall disease burden, expressed as the number of years lost due to ill-health, disability or early death). Aceasta oferă a imagine asupra costurilor reale ale stării de sănătate a populației și asupra limitelor la care este supus PIB potențial.

¹⁵ Romanian Academy, Institute for Economic Forecasting, "Pharmaceutical industry in Romania: main developments and the impact on the society and economy", March 2012.

Creșterea deficitului de resurse umane specializate reprezintă o problemă structurală esențială pentru funcționarea sistemului medical. Rezolvarea problemei necesită o abordare integrată a politicilor publice care să combine dezvoltarea sistemului educațional de specialitate (nu doar pentru medici, ci și pentru personalul medical de suport - asistente și infirmiere), și dezvoltarea unui sistem de management al resurselor umane în sistemul de sănătate, care să ofere oportunități de carieră și retribuții adecvate personalului medical. Dezvoltarea serviciilor sociale la nivel local, în comunități, care să permită inclusiv personalului medical o calitate a vieții satisfăcătoare (locuințe de serviciu, servicii sociale de suport pentru familii etc.).

⇒ Direcții de acțiune:

- a. **Inițierea unei platforme de dialog multi-sectorial** care să definească principalele direcții de reformă. Invităm Președintele României să își asume un rol esențial în promovarea reformei sistemului de sănătate într-o poziție prioritară pe agenda de reforme structurale și să devină garantul acestui tip de dialog derulat la scară națională, cu scopul de a construi o strategie de sănătate coerentă, orientată pe bunăstarea cetățenilor români. Implicarea Președintelui se impune pentru un astfel de demers care necesită consensul întregului spectru politic. O strategie și o campanie de comunicare, precum și sprijinul mass-media sunt necesare pentru a promova importanța acestui plan strategic, dar și pentru o înțelegere corectă a măsurilor necesare și a rezultatelor vizate;
- b. **Dezvoltarea unui mecanism de finanțare coerent al sistemului medical**, inclusiv prin creșterea graduală a alocării bugetare pentru sănătate până la pragul de 6%, odată cu implementarea măsurilor de eficientizare a sistemului de sănătate. România trebuie să își adapteze perspectiva de evaluare a priorităților de finanțare la practica europeană care a dovedit că investiția și promovarea inovației are efecte benefice pe termen mediu și lung, prin asigurarea unui standard de viață ridicat pentru populație și a unei productivități sporite pe piața muncii;
- c. O monitorizare mai bună a angajamentelor de plată și stabilirea unor indicatori de performanță vor ajuta România să se încadreze în resursele bugetare limitate alocate sănătății, adresând în același timp nevoile de îngrijire medicală în creștere ale populației;
- d. Garantarea dreptului de acces la tratament prin identificarea unor moduri de eficientizare a cheltuielilor pentru medicamente și servicii de sănătate; asigurarea unui cadru legislativ și de implementare adecvat pentru încurajarea inovației, pentru garantarea accesului pacienților români la terapii inovative, la nivelul celorlalte state europene;
- e. Reformarea sistemului public de sănătate prin dezvoltarea de infrastructuri regionale și reforma sistemului de management în serviciile publice pentru a crește accesul pacienților la servicii medicale, prin dezvoltarea sistemului ambulatoriu, e-health, serviciilor de telemedicină, tratament la domiciliu, îngrijire medicală la domiciliu, terapii integrate etc.;
- f. **Abordarea integrată a problemei resurselor umane** pentru reținerea specialiștilor în domeniul medical, creșterea continuă a competențelor celor prezenți și formarea de noi specialiști; aceasta trebuie completată de un set de măsuri care să ofere oportunități de carieră, o retribuție motivantă și o calitate a vieții satisfăcătoare în toate regiunile țării.

F. Perspectiva socială

1. Sistemul de asigurări sociale

... Context:

În prezent, la fiecare trei lei încasați la bugetul de stat România cheltuiește un leu pentru asistența socială (pensii publice în principal). Dacă în anul 1990 erau 0,4 pensionari la un contribuabil la sistemul public de pensii, în prezent raportul s-a inversat fiind de 1,2 pensionari susținuți de doar un contribuabil la sistemul public de pensii. În câteva decenii preconizăm un raport de 1,5 pensionari la un singur contribuabil la sistemul public de pensii (echivalentul a doi pensionari la un angajat în sistemul privat care contribuie la sistemul public de pensii), ceea ce va accentua și mai mult presiunea existentă asupra sistemului public de pensii. Aceasta va majora și mai mult deficitul existent al bugetului public de pensii de circa 2,5 miliarde de euro, soluția principală pentru acoperirea deficitului fiind în mod sistematic majorarea taxelor și impozitelor și nu lărgirea bazei de impozitare.

Înrăutățirea situației este cauzată de ieșirea la pensie a generațiilor de "decreței" începând cu anul 2032, iar generațiile următoare¹⁶ sunt mult mai puțin numeroase¹⁷. Astfel, în jurul anului 2060 unul din trei români va avea vârsta de peste 65 de ani, față de unul din șapte în prezent. În câteva decenii vor fi mai mulți vârstnici decât copiii în România, mediana vârstei crescând până la 52 de ani în anul 2060, față de circa 36 de ani în prezent. Ca o rezultată, sistemul public de pensii va putea asigura în jurul anului 2060 o pensie publică medie de doar 28% din salariul mediu, față de circa 43% în prezent, ceea ce semnifică o reducere consistentă a nivelului pensiei publice a tinerilor care lucrează în prezent și care, dacă nu economisesc mai mult pe perioada vieții active, vor ajunge la pensionare dependenți de susținerea financiară a copiilor lor.

Impactul macroeconomic este extrem de important deoarece în prezent circa două treimi din formarea PIB al României se bazează pe consum. Treptat, din lipsa de resurse financiare economisite și a scăderii nivelului real al pensiei publice¹⁸ pe parcursul vieții active, nivelul consumului se va reduce gradual afectând formarea PIB și creșterea economică a României. Prin urmare, românii vor trebui să acorde o importanță din ce în ce mai mare economisirii pe parcursul întregii vieți active. Astfel, modelul actual de formare a PIB și de finanțare a bugetului de asigurări sociale este nesustenabil.

¹⁶ Ipoteza fundamentală pe care este construit actualul sistem de pensii este cel al solidarității intergeneraționale, conform căruia generațiile active în contemporaneitate susțin cheltuielile pentru cele anterioare. Sistemul poate funcționa atâta timp cât contributorii și/sau contribuțiile lor susțin cheltuielile.

¹⁷ De la circa 26 de nou-născuți la mia de locuitori în anul 1967, am ajuns la circa 10 nou-născuți - de aproape trei ori mai puțin.

¹⁸ În scenariul în care sistemul nu va fi reformat, va deveni imposibilă susținerea financiară a unui număr atât de mare de pensionari față de contributorii care sunt activi pe piața muncii și plătesc CAS.

>> Direcții de acțiune:

- a.** Egalizarea vârstei de pensionare între bărbați și femei, prin aducerea vârstei de pensionare a femeilor la 65 de ani;
- b.** Eliminarea pensiilor speciale (în ceea ce privește necorelarea nivelului pensiei publice cu nivelul contribuției la CAS și a perioadei de activitate) și creșterea penalizării financiare în cazul pensionării anticipate;
- c.** Eliminarea facilităților fiscale oferite (neplata CAS etc.) unor grupe mari de angajați, prin uniformizarea sistemului de impozitare a muncii;
- d.** Trecerea treptată a responsabilității nivelului de trai după pensionare de pe "umerii" bugetului de stat pe cei ai fiecărui contribuabil, prin conștientizarea acestuia cu privire la imposibilitatea menținerii nivelului actual real al pensiilor publice, ca urmare a îmbătrânirii accentuate a populației. De asemenea, se impune stimularea contribuabilului pentru îmbunătățirea participării sale la sistemul de pensii private (pilon II și III) sau la alte forme de economisire pe termen lung pentru asigurarea unui nivel decent după pensionare;
- e.** Menținerea calendarului existent de majorare cu 0,5% pe an a contribuției la pilonul II (de 5% în 2015, 5,5% în 2016 și 6% în 2017), în scopul asigurării unui supliment față de pensia de stat pentru tinerii care în prezent muncesc și contribuie la sistemul public de pensii și care vor fi afectați odată ajunși la pensionare de îmbătrânirea populației României;
- f.** Dezvoltarea sistemului privat de pensii facultative, ca o alternativă de economisire pe termen lung în scopul asigurării unui plus financiar la pensionare și al compensării reducerii reale a pensiei publice în viitor (prin creșterea graduală a deductibilității fiscale oferite angajaților și angajatorilor, creșterea gradului de conștientizare a evoluțiilor demografice și a rolului fiecăruia de a-și asigura un nivel decent de trai după pensionare, statul fiind din ce în ce mai puțin capabil să asigure aceasta în urma îmbătrânirii demografice a României);
- g.** Inițierea de programe naționale de menținere a tinerilor în România (prin crearea de noi locuri de muncă), pentru reducerea presiunii generate de atingerea în câteva decenii a raportului alarmant de 1,5 pensionari susținuți de un singur angajat care contribuie la sistemul public de pensii;
- h.** Inițierea de programe naționale de creștere a natalității;
- i.** Derularea de programe naționale de atragere a tinerilor din țări din afara Uniunii Europene (în special din Republica Moldova) pentru a studia și apoi a profesa în România (cel puțin pentru o perioadă minimă), în vederea reducerii impactului exodului personalului calificat către alte țări mai dezvoltate din Uniunea Europeană;
- j.** Regândirea asistenței sociale (alta decât pensia publică) în scopul asigurării unei contraprestații oferite societății ca urmare a cheltuielilor efectuate în acest scop (de exemplu, cei asistați pot presta diverse activități pentru comunități);
- k.** Stabilirea unor plafoane maximale pe termen mediu, în cadrul bugetării multianuale, pentru cheltuielile aferente asistenței sociale, astfel încât majorarea acestora să nu determine reduceri ale cheltuielilor publice cu investițiile în economia națională;
- l.** Reglementarea prin lege a interdicției de majorare (peste nivelul programat pe termen mediu - a se vedea punctul anterior) a pensiilor (inclusiv cele speciale) și a costurilor cu asistența socială (în general a se evita orice ar putea majora cheltuielile cu asistența socială pe termen lung sau a deficitului sistemului public de pensii), în anii electorali.

G. Concluzii

Analiza structurală a economiei și societății românești a relevat lipsa unui proiect de țară pe termen lung care să ghideze dezvoltarea societății. Economia este responsabilă pentru generarea de valoare în societate și nu poate înlocui funcțiile esențiale responsabile cu bunăstarea și coeziunea socială, care potențază existența unei națiuni. Proiectul acesta ar putea defini principalii piloni de dezvoltare economică și pe cei ai evoluției națiunii luând în considerare identitatea națională, contextul regional și sistemul de interdependențe globale din care România face parte.

Principalele atuuri ale României sunt: stabilitatea asigurată de ordinea constituțională și statul de drept, legitimitatea oferită de sistemul democratic, situația macroeconomică bună pe fondul unui grad scăzut de îndatorare publică, precum și independența și securitatea energetică fundamentată de accesul la resurse, mixul energetic echilibrat și dezvoltarea sistemului energetic național. Aceste avantaje trebuie capitalizate prin măsuri de reforme structurale menite să le stimuleze și să genereze creștere economică și dezvoltare. Politicile europene și proiecția geostrategică a interesului național pot contribui fundamental la crearea contextului favorabil pentru potențarea avantajelor structurale.

Declinul populației, procesul de îmbătrânire, deteriorarea nivelului de educație și discrepanțele mari la nivel teritorial între regiuni și mediul urban și rural reprezintă provocări majore. Pe fondul acestor evoluții, structura economiei românești dominată de activități cu valoare adăugată mică, cu o proporție mare a populației ocupate în agricultura de subsistență, fără contribuții fiscale, cu un grad scăzut de dezvoltare a infrastructurilor fizice, a celor sociale și cu sisteme educaționale și de sănătate neperformante reprezintă constrângeri majore pentru creșterea economică și sustenabilitatea finanțelor publice. Gradul de dezvoltare a instituțiilor, capacitatea lor de a administra bunurile publice pot face diferența între capitalizarea atuurilor existente și irosirea acestor oportunități.

Prioritățile operaționale sunt fundamentate de potențarea atuurilor structurale ale României, axa centrală a dezvoltării modelului de țară. În jurul acestuia, dezvoltarea secvențialității domeniilor de reformă vizează: restructurarea și definirea unui nou model administrativ-teritorial care să conducă la limitarea decalajelor de dezvoltare dintre regiuni și la creșterea eficienței administrării teritoriului ca bază a dezvoltării economice, reforma administrației publice în sensul creșterii calității politicilor publice, a eficacității și eficienței instituțiilor. Din perspectivă sectorială, dezvoltarea infrastructurilor fizice, a mediului rural, reforma sistemului de sănătate, a educației și a sistemului de asigurări sociale sunt esențiale pentru sustenabilitatea creșterii economice.

Prioritatea strategică a acestui mandat poate fi conturată în jurul definirii axelor majore ale unui proiect societal care să se ocupe de dezvoltarea societății românești, de definirea devenirii sale în următoarea jumătate de secol.

www.amcham.ro

2014

